

[Ragnhild Andersen.]

Jeg spørger derfor: Hvad agter regeringen og de fire partier at foretage sig for at forhindre, at rentemodtagernes utilfredsstilende levevilkår bliver helt utålelige?

Vort forslag er et rimeligt forslag. 150 kr. ekstra til ægtepar og 100 kr. til enlige til erstatning for prisstigningerne er ikke en øre for meget, især taget i betragtning, at rentemodtagerne pr. 1. oktober kun fik een portion tillæg, medens tjenestemænd og lønarbejdere dog i hvert fald fik to. Ingen vil dog vel påstå, at det skulle være umuligt at tilvejebringe de 34 mill. kr., som det vil dreje sig om, dersom vort forslag bliver gennemført. Jeg må, så indtrængende jeg kan, opfordre ærede medlemmer af det høje ting til ikke at følge udvalgets indstilling, men til at stemme for det af mit parti fremsatte lovforslag, for dets enkelte paragraffer, som jeg gerne ønsker afstemning om. Vore gamle er i nød, og de må hjælpes nu. Derfor anbefaler jeg, så varmt jeg kan, de ærede medlemmer at stemme for mit partis forslag.

Socialministeren (Strøm): Jeg takker udvalget for tilslutningen til det lovforslag, jeg har fremsat. Jeg kan henvise det ærede medlem fru Ragnhild Andersen til de bemærkninger, jeg fremsatte ved første behandling af lovforslaget.

Ragnhild Andersen: Jeg beklager i høj grad, at den højtærede socialminister kun kan svare med at anbefale regeringens forslag og henvise til de udtalelser, ministeren fremsatte ved første behandling. Jeg vil gerne spørge, om den højtærede socialminister dog ikke erindrer en tilsvarende situation, da vi havde en anden regering. En sommer for ikke mange år siden steg priserne, og dengang lykkedes det dog, skønt det ikke var en socialdemokratisk regering, vi havde, at få gennemført en forhøjelse af de ekstraordinære tillæg, som ydes rentemodtagerne to gange årligt, 2 gange 40 og 2 gange 80 kr.

Den højtærede socialminister gav ikke noget løfte om her i dag, at man dog i hvert fald havde tanker om at gå i gang med sagen, så man kunne komme rentemodtagerne til hjælp på en eller anden måde. Således orienteret må jeg opfordre alle

ærede medlemmer af det høje ting til at stemme for mit partis forslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om en særlig ydelse til alders- og invaliderentemodtagere m. fl.

Lovforslagets §§ 1—4 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om en særlig ydelse til alders- og invaliderentemodtagere m. fl. [af Ragnhild Andersen m. fl.].

§ 1

forkastedes med 112 stemmer mod 8. 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

§ 2

forkastedes med 121 stemmer mod 8. 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

§§ 3 og 4 betragtedes som *bortfaldet* ved de tidligere afstemninger.

Lovforslaget var dermed bortfaldet.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om lønninger og pensioner for lærere ved folkeskolen på Færøerne.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 365, fremsættelsen i tidenden sp. 346).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Hougaard: Den ordning med amtsskolekonsulenter, som blev gennemført ved skoletilsynsloven af 1933, er en udmærket ordning. Den har nu virket i over en snes år, og — tror jeg roligt man kan sige — til tilfredshed for alle indenfor skolen.

[Hougaard.]

Amtsskolekonsulenterne har været udmærkede rådgivere for skolekommissioner og sogneråd — ikke mindst i en tid, da man har måttet omlægge skolevæsenet i mange kommuner landet over, har de betydet meget — og naturligvis på samme måde som rådgivere for skoledirektionerne. Amtsskolekonsulenterne har i høj grad været vejledende for mange, navnlig yngre lærere. I virkeligheden er det jo nemlig først, når man har fået sin lærereksamen og kommer ud og skal virke som lærer, man skal til at lære, hvordan man skal være lærer, og så står mange yngre lærere tit tvivlrådige og vaklende overfor problemerne, måske navnlig i de små skoler. Som vejledere for disse lærere har amtsskolekonsulenterne udført et storartet stykke arbejde rundt omkring. Og der er en ting, jeg særlig vil fremhæve: det er velgørende, at amtsskolekonsulenterne ikke optræder som inspektører, men virkelig som konsulenter, som enhver lærer frejdigt kan spørge til råds.

I § 57 i tilsynsloven af 1933 står der:

„Denne lov gælder ikke for Færøerne.“
Det gjorde den ikke dengang, og det gør den ikke nu, og man har derfor ikke nogen amtsskolekonsulent på Færøerne. Man har dér klaret sig på forskellig måde.

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget og af ministerens fremsættelse, har man, i tiden fra den første bevilling blev givet i 1870 og til 1938, gennemført tilsynet med skolerne under en bygdeinspektion, der vistnok navnlig tog sig af tilsynet med bygningerne. Ved at se, hvad der foregik herhjemme, fandt man ud af, at man også burde have et mere fagligt betonet tilsyn på Færøerne, og i 1938 indrettede man sig med et tilsyn, der bestod af to lærere plus en idrætsinspektør. Det eksisterede til 1953, da man nedlagde idrætsinspektørstillingen, og man henstiller nu deroppefra, at man får en landsskolekonsulent. Herom har ministeren så fremsat forslag. På grundlag af de erfaringer, vi har gjort herhjemme, vil jeg anbefale dette forslag, som det er udformet.

Lovforslagets § 1, punkt 2, betegner en ajourføring, som min gruppe kan tilfræde. Jeg skal på min gruppes vegne anbefale lovforslaget til velvillig behandling.

Johan Poulsen: Jeg vil først takke den højtærede undervisningsminister for fremsættelsen af det foreliggende lovforslag. Det vil, hvis det bliver gennemført, ændre den gældende lov, lov nr. 199 af 12. april 1949 om lønninger og pensioner for lærere ved folkeskolen på Færøerne, på to områder.

Den første ændring, der indeholdes i lovforslagets § 1, punkt 1, er en tilføjelse til lovens § 2 og går ud på, at der for folkeskolen på Færøerne ansættes en skolekonsulent, der skal være pædagogisk rådgiver for skoledirektionen samt vejleder og rådgiver for de under skoledirektionen hørende folkeskoler. Vedkommende, der skal udnevnes af kongen, lønnes med 5 700 kr. årlig, stigende hvert 3. år med 600 kr. til 8 100 kr.

I bemærkningerne til lovforslaget udtales med hensyn til skolekonsulentens virksomhed og stilling, at de i lov nr. 200 af 12. april 1949 om det kommunale skolevæsenes styrelse og tilsyn indeholdte bestemmelser om amtsskolekonsulenterne vil kunne være retningsgivende under hensyntagen til Færøernes særlige forhold; men man finder det mest hensigtsmæssigt, at der herom udfærdiges en instruks efter nærmere forhandling med Færøernes skoledirektion.

Vi har hidtil ikke haft nogen skolekonsulent på Færøerne; derimod har vi siden 1870—71 haft en bygdeskoleinspektion, der har været besørget af 3 folkeskolelærere, fra 1938 kun af 2 samt en særlig idrætsinspektør. Deres arbejde har mere taget sigte på en inspektion af skolebygninger, undervisningsmateriel og undervisningen end på at være vejledende for lærerne med henblik på nyere og tidssvarende metoder for undervisningen. Efter at amtsskolekonsulentordningen ved skoletilsynsloven af 1933 var gennemført i det øvrige kongerige,

[Johan Poulsen.]

voksede ønsket om at få en tilsvarende ordning for Færøerne sig stærkere og stærkere indenfor skoleinteresserede kredse på øerne. Det kan således anføres, at Færø amts skoledirektion allerede i 1938 udtalte ønske herom, ligesom der på finansloven for finansåret 1939—40 var opført bevilling til dækning af statens andel til aflønning af en honorarlønnet amtsskolekonsulent for Færøerne. På grund af krigen blev stillingen dog aldrig besat, og i finansåret 1950—51 udgik bevillingen af finansloven.

Under behandlingen af forslaget til den færøske lærerlønslov af 1949 ventileredes også spørgsmålet om genoprettelse af amtsskolekonsulentstillingen, men da der ikke opnåedes enighed om stillingens nærmere karakter, blev sagen stillet i bero; derimod vedtog lagtinget for landskassens regning at oprette en ny stilling som idrætsinspektør. Stillingen som idrætsinspektør blev imidlertid kun af kort varighed; allerede i 1953 vedtog lagtinget, efter indstilling af landsstyret, at nedlægge denne samt optage forhandling med undervisningsministeriet om oprettelse af en stilling som amtsskolekonsulent, idet man fremhævede, at det på daværende tidspunkt mere end nogensinde tidligere var påkrævet at få oprettet et embede som konsulent for den samlede folkeskole.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at statskonsulenten i sager vedrørende folkeskolen og seminarierne fuldtud slutter sig til forslaget og tillægger det den største betydning, at tilsynet samles hos en enkelt person, der med forståelse af de lokale krav forbinder evnen til at vejlede de enkelte skoler og rådgive skoledirektionen med hensyn til tidens udvikling indenfor folkeskolens undervisning. Jeg kan ganske tiltræde dette af statskonsulenten anførte synspunkt.

Jeg kan ligeledes tiltræde det i bemærkningerne til lovforslaget anførte med hensyn til skolekonsulentens virksomhed og stilling og synes, ligesom den højtærede minister, at det mest hensigtsmæssige vil være, at der herom udfærdiges en instruks efter nærmere forhandling med Færøernes skoledirektion. Må jeg i denne forbindelse bemærke, at skoledirektionens medlemmer er enige om, at det vil være hensigtsmæssigt, at skolekonsulen-

ten — foruden at arbejde som tilsynsførende og rådgivende for folkeskolen — også må kunne være medhjælper for undervisningsinspektøren for mellem- og realskolerne i det omfang, det findes formålstjenligt. Her tænker man særligt på vanskeligheder, forårsaget af at der i realskolerne i næsten alle fag undervises på færøsk, hvilket må tages i betragtning ved bedømmelse af præstationer i fremmede sprog, særlig hvis der til eksamen skal oversættes til dansk og eleven er mere vant til færøsk oversættelse. Eksaminationen bør i så fald suppleres med mere indgående oversættelse af sætninger til det fremmede sprog. Skoledirektionen mener ligeledes, det vil være hensigtsmæssigt, at udnævnelse af censorer foregår efter indstilling af landsskolekonsulenten, i hvert fald for visse fags vedkommende.

Afstanden mellem Færøerne og det øvrige kongerige er jo stor; rejsen frem og tilbage er ret kostbar og kan også tit være besværlig. Jeg synes derfor, det ville være praktisk, om undervisningsinspektøren for mellem- og realskolerne i visse tilfælde kunne have en kyndig skolemand som medhjælper deroppe. Det skal selvfølgelig ikke betyde, at der fratages undervisningsinspektøren nogen af de beføjelser, han er i besiddelse af nu, hvis han får en sådan medhjælper. Undervisningsinspektøren må og skal være lige så berettiget og forpligtet som hidtil til, når det findes påkrævet, enten selv at rejse eller sende andre folk derop; det vil vi selv på Færøerne være bedst tjent med, da det er af største betydning, at det nøje påses, at f. eks. en realeksamen taget på Færøerne ikke er ringere end en tilsvarende eksamen fra det øvrige kongerige.

Jeg går ud fra, at en hensyntagen til det her af mig fremførte ikke kræver nogen ændring af teksten i det foreliggende lovforslag, men kan ordnes ved den i bemærkningerne omtalte instruks, ligesom jeg går ud fra, at den nævnte instruks foruden at blive forelagt Færøernes skoledirektion, således som nævnt i bemærkningerne, også vil blive forelagt alle vedkommende myndigheder herved, inden den sættes i kraft.

Jeg skal til slut tilføje, at det er med stor interesse og betydelig forventning, man i skoleinteresserede kredse på Færøerne imødeser gennemførelsen af skolekonsulent-

[Johan Poulsen.]

I lovforslagets § 1, punkt 2, foreslås en tilføjelse til § 23 i den gældende lov; herved tilsigtes en ligestilling af lærere i den færøske folkeskole med folkeskolelærere i det øvrige kongerige, for så vidt angår betaling af vikarudgifter i forbindelse med virksomhed som folketingsmand. Medens der for lærere i folkeskolen i det øvrige kongerige, der er medlemmer af folketinget, i henhold til § 41, stk. 2, i lov nr. 200 af 12. april 1949 er hjemmel for at tilbageholde en trediedel af folketingsmandens lærerløn til delvis dækning af vikarudgifter — de to trediedele afholdes af statskassen — savnes der en tilsvarende hjemmel for lærere i den færøske folkeskole, der er medlemmer af folketinget. Den færøske lærer må selv afholde alle sine vikarudgifter. Det er formentlig kun ret og rimeligt, at færøske folkeskolelærere, der er folketingsmænd, i denne henseende ligestilles med lærere fra det øvrige land.

Jeg skal på mit partis vegne anbefale lovforslaget til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Baagø-Hansen: Under hensyn til at Færøernes lagting enstemmigt har vedtaget skoleudvalgets indstilling om oprettelse af en selvstændig konsulentstilling for den færøske folkeskole, efter at man har vedtaget at nedlægge stillingen som idrætsinspektør for Færøerne, og under hensyn til at konsulentens lønning vil blive dækket af statskassen og landskassen med halvdelen af hver, kan mit parti tiltræde, at det fremsatte lovforslag gennemføres.

Den anden del af lovforslaget, hjælp til afholdelse af vikarudgifter for færøske lærere, der bestrider hvervet som folketingsmænd, kan vi fra vor side anbefale, da vi finder, at sådanne lærere bør stilles lige med deres danske kolleger.

Svend Jørgensen: Loven om amtsskolekonsulenter har her i landet virket i 22 år, overalt til udelt tilfredshed. Nu foreslås altså en tilsvarende ordning indført på Færøerne. Et forslag om oprettelse af en sådan konsulentstilling er forøvrigt tidligere blevet vedtaget her i tinget, men på grund af krigen blev stillingen ikke besat, og bevillingen bortfaldt derfor i 1950—51.

Jeg føler trang til at understrege, at den

pågældende skolekonsulent skal være rådgivende for skoledirektionen og vejledende for de under skoledirektionen hørende folkeskoler, altså ikke en slags inspektør, men en konsulent, som lærerne og myndighederne kan henvende sig til om råd. Skolekonsulenten skal altså med andre ord tilkaldes, inden han rejser ud til en skole, medmindre han udsendes af skoledirektionen og kommer med den myndighed, som direktionen nu engang udstyrer ham med. Således har ordningen virket i det øvrige kongerige, og alle har befundet sig vel derved.

Lovforslaget indeholder desuden forslag om ligestilling af de færøske folkeskolelærere, der er folketingsmænd, med deres kolleger i det øvrige land med hensyn til vikarudgifter, således at der tilbageholdes en trediedel af folketingsmandens lærerløn til delvis dækning af vikarlønnen, medens den øvrige del af vikarlønnen udredes af statskassen. Vi finder dette forslag rimeligt, og det radikale venstre kan anbefale såvel dette forslag som forslaget om en landskolekonsulent for Færøerne.

Undervisningsministeren (Bomholt): Jeg takker de ærede ordførere for den tilslutning, de har givet til lovforslaget. Jeg kan erklære mig enig med det ærede medlem hr. Svend Jørgensen, når han klart karakteriserer landsskolekonsulentens stilling som den at være rådgiver og ikke inspektør; konsulenten er ikke en kontrolør.

Jeg kan på tilsvarende måde tiltræde det ærede medlem hr. Hougaards ord om skolekonsulenternes overordentlig værdifulde virksomhed her i landet, en virksomhed, som man nu søger indført på Færøerne.

Det ærede medlem hr. Johan Poulsen var med særlig sagkundskab inde på spørgsmålet, og jeg takker det ærede medlem for den grundige redegørelse, han i sin omtale af § 1, punkt 1, gav for sagens historiske forudsætninger. Det ærede medlem gjorde opmærksom på, at Færøernes skoledirektion måtte anse det for hensigtsmæssigt, at landskolekonsulenten kunne fungere som rådgiver for mellemskolen og realskolen, idet det ærede medlem lagde vægt på, at den færøske realeksamen ikke bliver ringere end tilsvarende eksaminer fra andre steder i riget; det synes at være et rimeligt ønske.

[Undervisningsministeren.]

Det må også anses for at være et rimeligt ønske, at den pågældende konsulent, der jo indtager en central stilling som sagkyndig, skal kunne udpege censorer. Det er forhold, der naturligt må ordnes i en instruks, og når man på Færøerne ønsker lejlighed til at udtale sig om instruks, inden den endeligt fæstnes, må det også siges at være et naturligt led i samarbejdet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om fremme af udbyttedeling [af Bertel Dahlgaard m. fl.].

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 101, fremsættelsen i tidenden sp. 43).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Fra omhyggelige studier, jeg har foretaget i folketingstidende, ved jeg, at det forslag og det emne, vi skal behandle under dette punkt på dagsordenen, er et spørgsmål, som er ordføreren for forslagsstillerne, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, særlig kært. Naturligvis først og fremmest af saglige grunde, men måske også fordi hans jomfrutale i dette høje ting for ca. 35 år siden drejede sig netop om udbyttedeling.

Jeg ved også fra den debat, der sidst fandt sted her i folketinget om dette spørgsmål i 1951, at det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard betragter det som et udtryk for manglende tempo i udviklingen, at man trods energisk indsats fra det ærede medlems og hans partis side i dette spørgsmål gennem 35 år stadig ikke lovgivningsmæssigt er nået ud over overvejelsernes og undersøgelsernes stadier. Dette synspunkt kunne i og for sig vendes om. Man kunne måske ræsonnere som så, at såfremt tanken om udbyttedeling virkelig var i stand til at yde så stort et bidrag til løsning af vort lands industrielle og sociale problemer, som det ærede medlem og hans parti synes at antage, ja, så havde denne

tanke måske ad frivillighedens vej banet sig frem til en større udbredelse, uanset at et lovforslag herom ikke er blevet vedtaget. Jeg tror imidlertid, at det ville være overfladisk at afvise det foreliggende lovforslag med sådanne betragtninger.

Ordføreren for forslagsstillerne, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, fremførte i sin fremsættelse nogle overordentlig centrale betragtninger, betragtninger, som mundede ud i, at den rigeste mulighed, vi har for at fremkalde en øget produktion, ligger i at skabe en større produktivitet ude i virksomhederne, og at denne højere produktivitet skal opnås gennem samarbejde mellem bedrifternes arbejdere og bedrifternes ledelse byggende på samarbejdsudvalgenes idé, og at den forudsætter, at arbejderne føler sig forvisset om, at de får deres retmæssige andel af udbyttet ved den øgede produktion.

Jeg tror ikke, at man fra nogen side tør afvise, at udbyttedeling kan være en af flere veje til at nå dette mål. Om det i alle tilfælde er den bedste vej, er vel et andet spørgsmål. I adskillige tilfælde vil det vel fra et samfundssynspunkt være at foretrække, om en produktivitetforøgelse giver sig udtryk i lavere priser fremfor i et højere udbytte. I eksportvirksomheder, der mærker konkurrencen ude på markederne, vil en sådan løsnings vej ganske automatisk tvinge sig igennem i mange tilfælde, men også hvor produktionen foregår helt eller delvis med hjemmemarkedet for øje, vil den frie konkurrence, hvor en sådan eksisterer, ofte fremkalde netop det resultat, at produktivitetforøgelse giver lavere priser, giver prisfald fremfor højere udbytte. I andre tilfælde, hvor man ikke har konkurrencepres set over sig, men hvor virksomhederne befinder sig i en monopolistisk stilling, hvor konkurrencen er ufuldkommen, der kan et øget udbytte fremkomme. Spørgsmålet er da, om det altid er en samfundsinteresse, at man gennem en lovgivning giver arbejdere og arbejdsgivere en fælles interesse i, at dette udbytte bliver så stort som muligt, for at parterne derefter kan dele det. Det kan vel være tvivlsomt. Det kan virke mod forbrugernes interesse, de lavere priser. Det kan virke mod samfundets interesse, de lavere omkostninger.

Imidlertid går forslagsstillerens tanke-